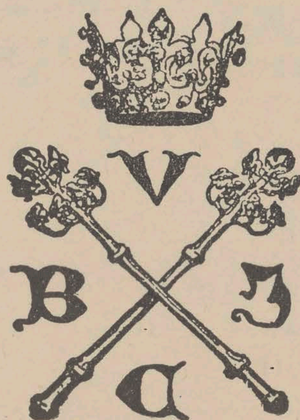
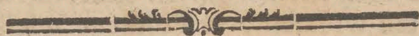

V
B
J
C
390715
390726
Mag. St. Dr.

UKŁAD OGOLNY
DWOCH BANKOW
DLA
RZECZYPOSPOLITEY
POLSKIEY,
JEDNEGO NA DOBRA ZIEMSKIE,
A DRUGIEGO NA DOBRA RUCHOME.

Rolnictwo y handel ſą iedyne źródła bogactw każdego Państwa, y uſzczęśliwienia ludu. Nad temi więc ſzczególnie dwoma obiektami iſtotnemi (które ſą ſzczęściem Narodu) rząd mądry y oświecony czuwać powinien. Roztropność Praw dawać powinna świętą nienaruſzoność własności każdego y zachęcać rolnika. Też Prawa powinny utrzymywać dobrą wiarę w handlu, y niedopuſzczać zdrady y oſzukańſtwa.

Dla dopełnienia zamiarów tak obſzernych, potrzeba nieuchronnie aby naywyżſza Władza rządowa ieła ſię wſzelkich śrzódków, które tylko być mogą dla zachęcenia y zwiękſzenia rolnictwa y handlu, bądź to przez uwolnienie od niektórych opłat, bądź też przez pomoc pieniężną.

Polſka będąc raczey Kraiem rolniczym, niż handlowym, niemaiąc rękodzielni potrzebnych do doſtarczenia obywatelóm ſwoim rzeczy do zbytku a nawet potrzeby ſłużących, przymuſzona ieſt wydawać znaczną część gotowych pieniędzy na ſprowadzenie onych. Zoſtaiąca reſzta ieſt prawie zaięta na opłaty publiczne, y wydana przez pierwſze oſoby na podroże do cudzych Kraiów: tak dalece iż handel y rolnictwo zoſtaią bez żadney pomocy. Niezawodność tey prawdy okazuie ſię oczywiście przez te niezmierne mnóſtwo żydów, y ludzi z różnych Kraiow, oſiadłych dla tego tylko w Polſzcze, aby handlowali pieniędzmi, y przedawali one ceną, którą ſami chcą nieſzczęſnym ofiaróm ſwoiego łakomſtwa. Dla tego też widziemy w Polſzcze wielką liczbę właścicielów gruntu oddaiących pomimowolnie naypięknieyſzą część Dóbr ſwoich w ręce tych przebrzydłych lichwiarzów, dla zapłacenia Summ pożyczonych, lub opłacenia od nich prowizyi tak niezmierney, iż ſtaie ſię częſtokroć drugim kapitałem, a ztąd wypływa opuſzczenie rolnictwa y opieſzałość handlu.

Niedoſtatek pieniędzy ieſt ſkutkiem koniecznym takowego obrotu rzeczy; gdyż ci kupcy pienięźni, trzymaiąc ie wſzyſtkie w ſwych ręku, w miarę tylko naſycenia łakomſtwa ſwoiego daią im cyrkulacyą.

Jak ſkoro tylko w iakim Pańſtwie pieniądze ſą w ręku ludzi przedaiących one nad wartość, a którzy niedaią iak tylko na Dobra nieruchome albo ſprzęty nietracące ſwoiey ceny, rolnictwo y handel upada, dochody Pańſtwa zmnieyſzaią ſię, y lud ieſt w nędzy.

Polſka

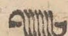
Polſka, iakośmy iuż powiedzieli, będąc Kraiem raczey rolniczym iuż handlowym y niemaiąc Dóbr ſtałych, iak tylko w gruntach y ruchomościach, potrzebuie więc śrzodków uczciwych, z zyſkiem dla Narodu będących y łatwych, dla powiękſzenia cyrkulacyi, a tym ſamym rolnictwa y handlu. Srzodki te zaſadzaią ſię na uſtanowieniu dwòch Banków, iednego na Dobra Ziemſkie, drugiego na ruchome po wſzyſtkich głównieyſzych Miaſtach Królestwa, to uſtanowienie ieſt nową pomocą dla całego Narodu w ogólności, wytępia lichwiarzów, którzy ſą zawſze zgubą uciekaiących ſię do nich.

BANK NA DOBRA ZIEMSKIE.

Wſzyſcy (a) właściciele maiątku rzeczywiście okazać ſię mogącego, a chcący korzyſtać z tego zyſku, który podaie Bank na Dobra Ziemſkie, powinni będą zrobić onych ſzacunek iak nayuroczyſtſzy, z którego odciągnięte będą dochody

(a) Szacunek Dòbr czynić ſię będzie w każdym Woiewodztwie przez ludzi doświadczonych, i wyznaczonych od rządu, którzy wprzòd przyſięgną przed Magiſtratem, wſzyſtkie dochody ſtałe będą wytknięte w Cenie lat zwyczaynych, i z wielkości dochodòw wartość Dòbr uſtanowiona będzie.

Jeżeli Dobra czynią rocznie 6000. Złł. a prowizya po 6$\frac{0}{0}$ wartość Dobr 100,000 occeniona będzie, y można na nie utworzyć trzecią część, a nawet y połowę akcyi.

chody przypadkowe, iako to: naięcie domòw, opłata wniey-ścia do Miaſt, rzeźnie, piece, młyny. Jednym ſłowem wſzyſtkie dochody przypadkowe, lub wymyślne. Gdy takowy ſzacunek iuż będzie zrobiony, ci właściciele udadzą ſię do Kantoru Bankowego, dla wpiſania ſwoich Dóbr, a potym będą mogli utworzyć pewną liczbę Akcyi, wyrażaiącą połowę, lub ⅔ wartości ich Dóbr. Akcye te będą numerowane y podpiſane od tego, który zapiſuie beśpieczeńſtwo onych na tych Dobrach, y zoſtaną ſię w Skarbie Bankowym, iąko zaręczenie.

Żeby dać większą łatwość cyrkulacyi, każda akcya podzielona będzie na 5. biletów, (b) które mieć będą na ſobie toż ſamo liczbę, co y akcya którey ſą częściami, y noſić będą wſzyſtkie formalności nayuroczyſtſze, aby mogły cyrkulować w handlu iak gotowe pieniądze: tak dalece, iż gdy będą oddane właścicielowi, będzie mogł zapłacić ſwoich wierzycielów

(b) Ażeby Papier pieniężny miał iak naywiększą cyrkulacyą, Bank mieć będzie znaczne Kapitały dla wykupowania takowych Papierów. Kapitaliści ſtarać ſię będą o nie, dwoiaki ztąd zyſk maiąc, nayprzód, iż nie ſą podległe żadnemu niebeśpieczeńſtwu, powtòre że przynoiſą Procent rzeczywiſty.

Kapitaliści będą mogli nawet ſkładać w Kaſſie ſwoie pieniędze, ròwnie iak oddaią do Bankierów, a Procent będzie wypłacany na terminie, takowy iak ſię opłacać będzie od Kommiſſyi zwyczayney Bankowey za Papier pieniężny.

wierzycielów tym papierem, który uznany zostanie za papier pieniężny, y tyle wartości mieć będzie, iak złoto, niepodległy żadnemu niebeśpieczeństwu; będąc całkowicie zapisany na maiątku rzeczywiście okazać się mogącym.

Zyski wypływaiące z ustanowienia Banku na Dobra Ziemskie.

Założmy, iż właściciel Dóbr stałych oszacowanych do 300000. Złł. potrzebuie 100000. udaie się do Banku dla utworzenia akcyi dla siebie na takową Summę. Gdy te akcye zostaną iuż utworzone podług wszelkich formalności, których wyciąga podobna robota, zostaią się w Banku, a Bank daie mu za walor tych akcyi bilety, któremi robi swoie interessa, iak gotowemi pieniędzmi, nieopłacaiąc nic więcey nad procent ustanowiony od Władzy rządowey, który opłacać będzie corocznie Bankowi z przychodów Dóbr swoich na Miesiąc przed terminem tychże biletów, a Bank wypłaci tenże sam procent ukazicielom w czasach oznaczonych: a takowym sposobem bilety te staną się rzeczywiście papierem pieniężnym naypewnieyszym, tak, iż ukaziciele obawiać się nie mogą naymnieyszey rzeczy z iakiegokolwiek bądź przypadku.

Przykład pożyczenia 100000. Złł.

40.	Akcya po.	5000.	Złł. 20000.	robiąc	200.	biletów każdy od	100.	20000.
30.	idem	- 1000.	- - 30000.	- -	150.	- - - - -	200.	30000.
20.	id.	- - 1500.	- - 30000.	- -	100.	- - - - -	300.	30000.
10.	id.	- - 2000.	- 20000.	- -	500.	- - - - -	400.	20000.
								100000.

Akcye y bilety odnawiać się będą co 5. lat y dla tego położona będzie w każdey akcyi y w każdym bilecie tabelka wyrażaiąca procent każdego Roku z tych pięciu lat podług ceny ustanowioney. Gdy właściciel Dóbr wypłaci procent swoich akcyi, odetnie tylko z tabelki procent za Rok ieden przeszły y to mu służyć będzie za kwit, a gdy Bank wypłacać będzie procent od biletow, Kassyer odetnie podobnież z tabelki procent za Rok przeszły, który równie służyć ma za kwit, y oddać będzie powinien do Kassy zaspokoionych długów.

Wszystkie numera parzyste akcyi wypłacać się będą in Decembri, a nie parzyste in Junio.

Bank wypłacać będzie procent biletów czyli papierów pieniężnych, kiedy numera będą parzyste in Januario każdego Roku, a gdy nieparzyste in Julio.

Każdy właściciel utwarzaiący akcye obowiązany będzie opłacaiąc za piąty Rok procent, odmienić stare za nowe, które mieć będą też same numera y pięć odcinkow procentowych na pięć lat następnych.

Podobnież dział się będzie y z ukazicielami biletów, gdy odbierać będą procent za Rok ostatni.

Gdy właściciel Dóbr zechce spłacić akcye utworzone na Dobrach swoich, powinien będzie uwiadomić o tym Bank sześcią miesięcami wprzody, aby ten obwieścił, iż wszyscy ukaziciele biletów pod takowym numerem mogą przyiść z niemi w czasie oznaczonym dla odebrania pieniędzy.

Takowe

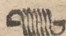
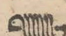
Takowe wypłacenia tylko będą w Mieſiącach Liſtopadzie y Maiu; równie iak y akcye nie będą mogły być utwarzane iak tylko w tych dwòch Mieſiącach. Ale luſtracya Dóbr y wpiſanie onych będą ſię mogły czynić, kiedy ſię tylko podoba właścicielowi. Gdyby właściciel akcyi przez 18. Mieſięcy niewypłacał procentu Bankowi, tedy Dyrektorowie tegoż Banku, będą mogli zapłacić go ſobie z wſpomnionych Dóbr z mocy Dekretu otrzymanego w Kommiſſyi Skarbowey.

Gdyby ukaziciel biletu więcey iak przez pięć lat nieodbierał procentu, przewyżſzaiąca kwota będzie na zyſk Banku, a gdyby przez lat pietnaście nieodbierał akcyi, kapitał doſtanie ſię Bankowi.

Właściciel tworzący akcye zapłaci 25. groſzy za każdą akcyę y podobną kwotę za każdy bilet do akcyi należący, toż ſamo w pięć lat przy odnowieniu akcyi y biletow.

Właściciel któryby winien był Summę iakąkolwiek na Dobrach zapiſaną, może utworzyć akcye pomimo tego długu, daiąc Bankowi bilety za walor Summy dłużney, y oznaymić ſwoiemu wierzycielowi ten funduſz zapłaty, który od tego czaſu nie będzie iuż wyciągał procentu. Podobna robota dziać ſię może o Summy rozprawie ſądowey podpadaiące.

Właściciel goſpodarny maiąc Dobra, ktòreby mogły odpowiadać 300,000. Złotych w akcyach, a maiąc 100,000 Złotych w gotowych pieniądzach, mógłby nabyć Dobra za 400,000. Złotych z łatwością, którą mu Bank podaie, wypłacaiąc po troſze walor ſwoich akcyi, z przychodu nowego ſwoiego

ſwoiego nabytku, y innych Dòbr ſwoich, tak dalece iż w lat 20. maiątek iego powiękſzyłby ſię 400,000. Złotych bez uſzczuplenia zwyczaynego wydatku.

Bank mieć będzie 2. od % za komiſs, a to na wydatki utrzymywania Kantorow, zapłatę adminiſtratorów &c.

Procent ktory ma być opłacany od właścicielów Bankowi, y który Bank ma opłacać ukazicielowi biletow, będzie oznaczony od Władzy rządowey; należy iednak mieć baczność, aby nie był bardzo wyſoki, ale umiarkowany do rzeczywiſtego przychodu Dóbr.

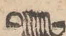
Doſyć iuż powiedziałem dla okazania użytku Banku na Dobra Ziemſkie w Polſzcze; Jeżeli zgadza ſię z układem rządu, y ieżeli ten rząd zechce go wſpierać y utrzymywać całą ſwoią powagą, Autor tego układu poda wſzelkie środki, które tylko być mogą do wykonania onego, rownie iako y wzór akcyi y biletów, y porządek urządzenia dla beśpieczeńſtwa publicznego.

Rzecz ieſt niezawodna, iż podobne uſtanowienie w Polſzcze powiękczyłoby znacznie cyrkulacyą pieniędzy, a przez to ſamo Rolnictwo y Handel. Widzielibyśmy wzraſtaiące fabryki każdego rodzaiu, ktòre zatamowałyby wiyście pieniędzy za granicę, pomnożyłaby ſię ludność, Rolnictwoby ſię doſkonaliło, y dochody Państwa w troynaſob podwyżſzyłyby ſię.

BANK NA DOBRA RUCHOME.

Bank na Dobra ruchome czyli ſprzety będzie uſtanowiony po wſzyſtkich głownieyſzych miaſtach Polſkich,

zarządzaiący

zarządzaiący mieć będą znaczne gotowe pieniądze, dla pożyczenia onych potrzebuiącym daiąc w zastaw sprzęty, a to da nową moc handlowi i będzie szczęściem Narodu.

Procent od pieniędzy pożyczonych przez Bank na sprzęty osób szczegolnych będzie oznaczony od Władzy rządowey, a przez to niebędzie arbitralnym. Procent ma być wypłacany corocznie, a w przypadku uchybienia we trzy miesiące po upłynionym Roku sprzęty sprzedane będą publicznie przez licytacyą, i ieżeli okaże się co więcey nad pożyczoną Kwotę, ta reszta odda się właścicielowi, który na wzaiem oddać będzie powinien rewers dany mu przy pożyczeniu pieniędzy na beśpieczeństwo sprzętów złożonych.

Procent każdego pożyczenia będzie się zawsze poczynał od pierwszego dnia miesiąca, w którym się pożycza, a wypłacać się aż do końca tego, który się zaczął.

Sprzęty będą oszacowane przez ludzi znaiących się, i na nie pożyczy się połowa ich wartości albo $\frac{3}{4}$ części. Bank odpowiedzieć będzie powinien za wszelkie sprzęty złożone, równie iak i mieć baczność o zachuwaniu onych.

Rachunki każdey Kassy będą trzymane w iak naywiększym porządku i wszystkie roboty poddane pod dozor Magistratur, które Władza rządowa zechce do tego wyznaczyć.

Wszystkie Banki w Królestwie będą się znosić z generalnym, i zdawać Rachunki corocznie wszystkich swoich działań i Rachunkow, z których uformuie się Etat generalny, który podany będzie Władzy rządowey, aby ta sądzić mogła o pożytkach ustanowienia i o dobrze zachowanym porządku.

Jako dwa takowe założenia tak ważne niemogą być urządzone, iak tylko przez Kompanią iak nayuczciwſzą i ktòra doſkonale znać będzie powinna wſzyſtkie roboty ſtoſowne do tego; przeto powinna ſprawiedliwie mieć ztąd nadgrodę umiarkowaną, do trudów, i ſtarań podiętych; dla tego takowa Kompania powinna mieć tylko ſama iedna przez 20 lat powierzony ſobie rząd tych dwóch Banków w całey obſzerności Króleſtwa pod powagą i wſparciem Władzy rządowey.

Wydatki znaczne ktòrych wyciągaią te różne założenia potrzebuią tey roztropney oſtróżności.

Autor tego układu poda wſzyſtkie piſma ſzczególne do wykonania onego, gdy Władza rządowa przekonana o pożytku ſtwierdzi założenie takowych Bankow.

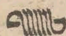
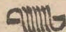
Te dwa Banki zrobią tyle dobrego dla Polſki, iż w krótkim czaſie iey ſiły w dwoynaſób wzmocnią ſię, przez powiękſzenie liczby pieniędzy, rolnictwa, ludności, i hąndlu.

Krótki wykład Adminiſtracyi Banku na Dobra Ziemſkie i ruchome.

Bank na Dobra Ziemſkie uſtanowiony będzie przez powagę, y wſparcie Stanów Seymuiących. Kommiſſya Skarbowa mieć będzie onego policyą.

Kommiſſya Skarbowa umocowaną będzie do nominowenia 8. Adminiſtratorów generalnych do utrzymywania i zarządzenia onego.

Kom-

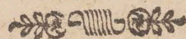
Kommiſſya Skarbowa wyznaczy z pomiędzy ſiebie trzech Kommiſſarzòw, którzy będą prezydować i wglądać przez cały rok w roboty adminiſtratorów, i uwiadomiać będą w dniach pierwſzych każdego mieſiąca Kommiſſyą.

Adminiſtratorowie będą powinni w 4. mieſiącach uczynić ſwoie poddanie ſię Kommiſſyi Skarbowey, iż dodadzą wſzyſtkich funduſzów, które będą potrzebne do utrzymania Banku, i takowe funduſze doſtawią w gotowiźnie, a procent od nich będzie płacony podług umowy z Kommiſſyą Skarbową.

Co ſześć mieſięcy będzie zrobiony Etat prawdziwy Banku podpiſany przez Kommiſſarzòw Skarbowych, a odciąwſzy wſzelkie Expenſa urzędzenia 4ta część czyſtego zyſku oddaną będzie do Skarbu publicznego a $\frac{3}{4}$ zoſtaiące części należeć będą do Adminaſtratorów, tak dla zapłacenia im Procentu od ich Kapitałów, iakoteż na onych zapłatę y Expenſa Bankowe.

Sprawy tyczące ſię Banku, a przypaść mogące między Oſobami partykularnemi y Adminiſtratorami ſądzone będą przez Kommiſſyą Skarbową.

W każdym głownieyſzym Mieście Króleſtwa będą uſtanowione wielkie Kantory, które wſzyſtkie znoſić ſię będą z Kantorem głownym uſtanowionym w Warſzawie. —

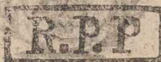

Nro

Nro. 583.

Bilet Stu złotowy wartuiący w monicie składaiący piątą część Akcyi gruntowey Zł. 500. pod Nro. 583.

Wzór Papieru Bankowego.

Bank na Dobra *Ziemskie w Polszcze*

KANTOR WARSZAWSKI.

Ważny na Sto złotych, których Procent będzie wypłacony we wszystkich Kantorach Bankowych w miesiącu Julii każdego Roku, podług Konstytucyi utwarżaiącey. Zrobiony w Warszawie 5. Januarii 17

(podpisany.)
Kassyer generalny.

Widziany przez nas Kontrolera od Króla i Rzpltey, napisany na brzegu Hypotek w księdze 4. f. 185. &
(podpisany.)

Widziany przez nas Dyrektorów generalnych.

(podpisany) (podpisany) podpisany)

Nro. 583. Roku 17 ważny na dwadzieścia pięc Złotych.
Nro. 583. Roku 17 ważny na dwadzieścia pięc Złotych.
Nro. 583. Roku 17 ważny na dwadzieścia pięc Złotych.
Nro. 583. Roku 17 ważny na dwadzieścia pięc Złotych.
Nro. 583. Roku 17 ważny na dwadzieścia pięc Złotych.

Odcinki Procentowe.

Nr. 583.

Akcya 500.

JP.

WZOR AKCYI BANKU NA DOBRA ZIEMSKIE w POLSZCZE.

Ustanowionego przez Konstytucyą w miesiącu Januarii 17

KANTOR WARSZAWSKI.

Akcya 500. Złotych pod Nro. 583. utworzona przez JP. na iego pożytek zapisana na Dobrach N. N. w Woiewodztwie N. N. ocenionych 4,000 Złotych dochodu, podług zapewnienia Lustratorów złożonego w Banku.

Niżey podpisany właściciel Dobr N. N. zeznaię iż utworzyłem ninieyszą akcyą, y odebrałem od J. J. P. P. Dyrektorów Kantoru Warszawskiego pięc Biletów albo Papierów pieniężnych od Stu Złotych każdy, za walor wzwyż wspomnioney akcyi podług Konstytucyi utwarzaiącey w miesiącu Januarii 17 obowiązuię się wypłacać tymże J. J. P. P. Dyrektorom regularnie Procent w ciągu miesiąca Junii każdego roku, pod karą w teyże Konstytucyi utwarzaiącey wyrażoną. W Kantorze Bankowym w Warszawie dnia 15. Januarii 17

(podpisany)

Widziany przez nas Kontrolera od J. K. Mci y Rzplitey, wpisany w księgę 4. fol. 185. &	*Nro. 583.*	*R. 17*	*ważny na dwadzieścia pięc Złotych.*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na dwadzieścia pięc Złotych.*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na dwadzieścia pięc Złotych.*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na dwadzieścia pięc Złotych.*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na dwadzieścia pięc Złotych.*

(podpisany)

Nro. 583.

Akcya 500.
J. P.

WZOR AKCYI UMARŻAIĄCEY

BANK NA DOBRA ZIEMSKIE.

Utworzony przez Konstytucyą w miesiącu Januarii 17

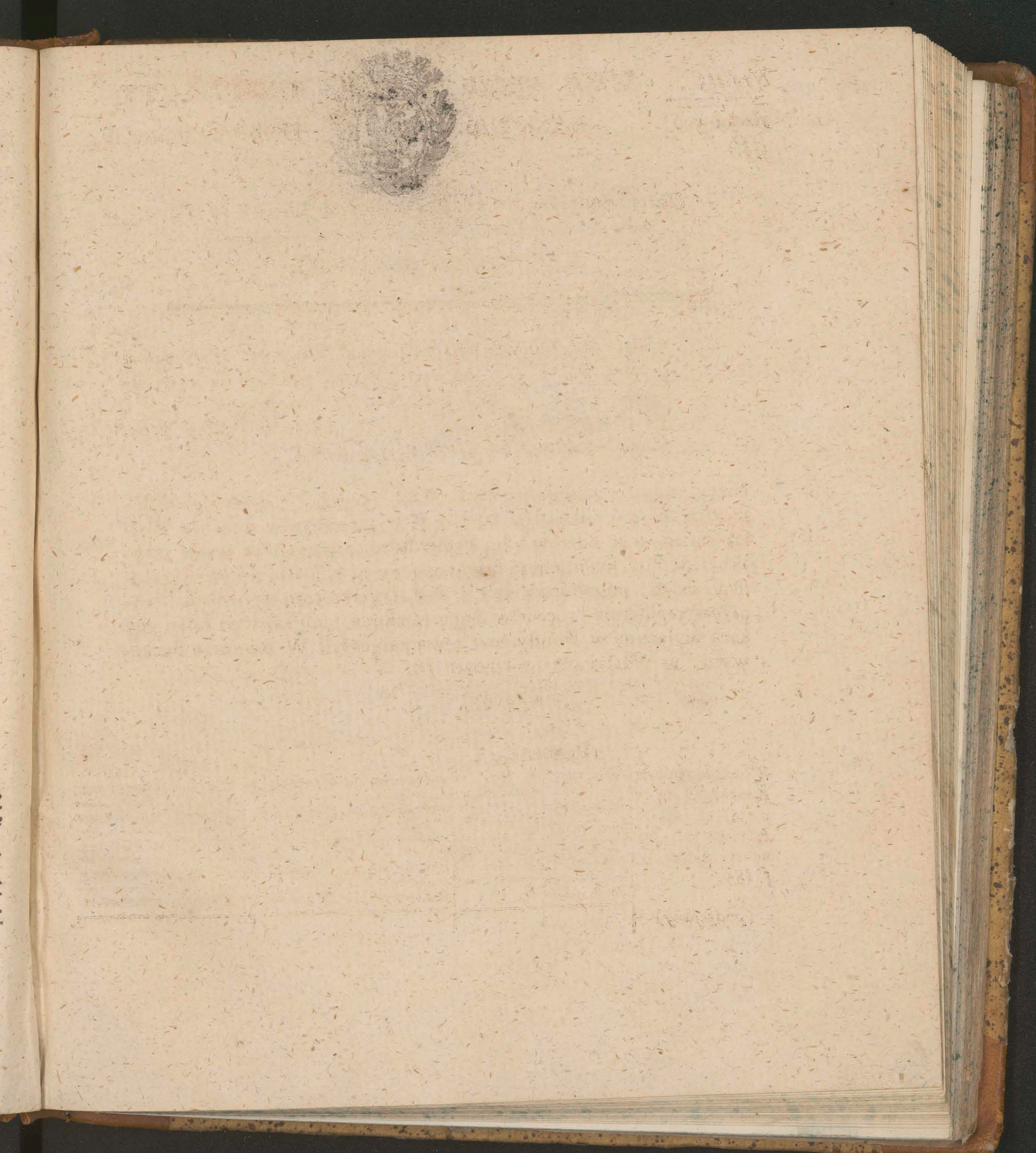
KANTOR WARSZAWSKI.

Akcya 500 Złotych umarzaiąca pod Nro. 583. utworzona przez J. P. na iego pożytek, zapisana na iego Dobrach położonych w Woiewodztwie oszacowanych do 4,000 Złotych dochodu podług zapewnienia Lustratorów złożonego w Banku.

Niżey podpisany właściciel Dobr N. N. zeznaię, iż utworzyłem ninieyszą akcyą y odebrałem od J. J. P. P. Dyrektorów Kantoru Warszawskiego pięc Biletów albo Papierów pieniężnych za walor teyże akcyi podług Konstytucyi utwarzaiącey in Januario zwyż wyrażonego Roku, obuwiązuię się J. J. P. P. Dyrektorom tegoż Banku wypłacać regularnie Procent w ciągu miesiąca Junii każdego Roku pod karą wyrażoną w Konstytucyi utwarzaiącey. W Kantorze Bankowym, w Warszawie 15 Januarii 17

(podpisany)

	Procent.		Umorzenie.	
Widziano przez Kontrolera z od J. K. Mci i Rzpltey w pisano w Księgę 4. f. 185.	*Nro. 583.*	*R. 17*	*ważny na 25 Złotych*	*15 Złotych umorzone.*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na 25 Złotych.*	*15 Złotych umor zone*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na 25 Złotych.*	*15 Złotych umorzone.*
	Nro. 583.	*R. 17*	*ważny na 25 Złotych.*	*15 Złotych umorzone.*
(podpisany)	*Nro. 583.*	*R. 17*	*ważny na 25 Złotych.*	*15 Złotych umorzone.*

DE LA
BIBLIOTHEQUE
ALEXANDRE